

ŠD-KOŠICE
JULIUS BARČ-IVAN

MASTNÝ HRNIEC

REŽIA: MICHAL ŠPIŠAK

Hlavný reklamný partner

U. S. Steel Košice

Hlavný partner čínohry

Hlavní mediální partneri

Štátne divadlo Košice
riaditeľ Peter Himič
a
umelecký šéf činohry Jozef Úradník
uvádzajú

Július Barč - Ivan

MASTNÝ HRNIEC

réžia: Michal Spišák

premiéra 5. novembra 2010
Historická budova Štátneho divadla Košice
sezóna 2010/2011

Július Barč - Ivan

MASTNÝ HRNIEC

(veselohra v troch dejstvách)

úprava: Michal Spišák
a Martin Gazdík

dramaturgia: Martin Gazdík

scéna: Štefan Hudák

kostýmy: Eva Kleinová

hudba a texty piesní: Dano Heriban

réžia: Michal Spišák

Inšpícia: Erika Marištiaková

Text sleduje: Iveta Vinclavová

Zvuk: Ján Šemrák

Svetlá: Martin Ondrejka

Realizácia kostýmov

pod vedením: Danice Hanákovej

Realizácia scény

pod vedením: Dušana Tažíka

Javisková technika

pod vedením: Jozefa Horvátha

Stavba scény

pod vedením: Ivana Mikloša

Rekvizity: Oľga Trnčáková

Garderóba: Tünde Bodová

Vlásoky: Eva Bačová

Osoby a obsadenie

SVETOZÁR BABÍK, Stanislav Pitoňák
profesor

MAHULIENA, Dana Košická
jeho žena

VIERA, Ivana Feníková
ich dcéra

JANKO Tomáš Diro

RIADITEĽ gymnázia Andrej Palko

RIADITEĽOVÁ Adriana Ballová

STAROSTA Juraj Zetyák

STAROSTOVÁ Michaela Sepešiová

POSLANCOVÁ Tatiana Poláková

PUPČOK, František Balog
veliteľ hasičov

KRAJČÍR / VRBICKÝ, Peter Čižmár
sekretár

HAŇKA Katarína Horňáková

Júlis Barč - Ivan: MASTNÝ HRNIEC

Po štvrtý raz v živote dostávaš rozkaz napísať „niečo“ na programový lístok pre potešenie, prípadne uvarenie p. t. obecnstva ešte pred predstavením.

Rozmyšľáš teda poslušne a so súcitom k tým, ktorí majú tvoje riadky čítať. Ako neví-

taných hostí odháňaš myšlienky, ktoré lenivo sa pred tebou, neforsirujúc nijako, aby si v nich našiel zaľúbenie. Prvú vetu si už napríklad štyri razy opísal, vždy na nový papier, ale to, čo nasledovalo po nej, v každom prípade prečiaral s pocitom gurmána, ktorý márne húta o zložení nového menu, hýriaceho pikantnosťou a dráždivosťou, a vybaví sa naraz pred ním neomastená švábka, špenát alebo mrkva. Vlastne hútaš, je to čudné, že ani autor nesmie byť výnimkou a musí si robiť reklamu ako bryndziarsky syndikát alebo veľkoobchodník s vínom a berie sa to tak ležérne ako niečo samozrejmé, a čo napíše, asi tak vážne ako v novinách zachytený reklamný veršík obchodníka rezolútne vyhlásivšieho svetu, že „iba jeho topánky sa nosia dobre a len ten, kto jeho topánky nosí, bude dlho žiť“. Dávaš sa na svoje pero, ktoré si pred polhodinou položil na stôl s beznádejným gestom, ale vieš, že z myšlienok tancujúcich pred tebou ani jedna nestojí za to, aby si ho pozdvihol a zapriahol do práce. Odháňaš tie hlúpučké myšlienky, iba jedna stojí tu tak, akoby vo dverách napoly otvorených s huncúckym úsmevom. Nešťastník, nevedel si ju zavolať naspäť? Teraz praskla dvermi od zlosti nad tvojou nemohúcnosťou. Spomínaš si

však, že hovorila niečo o topánkach. Azda to ti chceta pripomenúť, čo povedal raz veľký kritik o nesmrteľnosti literárnej tvorby, o ktorej súdil to isté, čo o nesmrteľnosti topánok. Že topánky sú len dotiaľ milé, dokiaľ sú mäkušké, príjemne sa v nich chodí, nestratili svoju formu a nevyšli z módy. Potom, keď už koža stvrdne, zjaví sa aj ostatné príznaky staroby – škoda pokračovať, ostatné vieme i pri rešpekte literárnych kritikov, ktorí ex offo s nábožnou úctou sa dívajú na zaprášených veľikášov a hovoria s mučeníckym sebazaprením, že ich nebolia otlaky. Toto azda by si mohol povedať, že si nechcel nič nesmrteľné,

ale veď p. kritici pravdepodobne prídu na to, i keď sa ti už stalo v živote, že si niektorých preceňoval, ako pri poslednej tvojej premiére. To by sa tiež dalo pripomenúť, že je to tvoja prvá veselohra, a nenahneváš sa na to, keď sa ti unisono vyčíta, že je to skôr fraška. Ale je to zbytočné, i poznámka, že si chcel postaviť pred p. t. obecnosť Slováka, v srdci ktorého pieseň nového národného života našla správnu ozvenu, lebo tvoje milé obecnosť, ktoré ťa už trochu pozná, aj to pochopí bez vysvetľovania. A načo potom mlátiť slamu, hovoríš si, a je ti ľúto, že si prišiel na to tak neskoro. Vezmeš pero ležiace na stole a vložíš si ho pekne do vrečka. Lebo najsprávnejšie bude nenapísať nič. I keď sa bude hnevať p. dramaturg a ct. riaditeľstvo divadla, musia prepáčiť. Nenapišeš nič na programový lístok, ale dôrazne opakuješ, iba na programový lístok. Lebo nikdy nebudeš súhlasiť s tými p. kritikmi, ktorí by ti chceli navráviť, že lepšie by bolo, keby sa tá poznámka vzťahovala na tvoj budúci život a keby si už vôbec nikdy nenapísal nič.

Z bulletinu k inscenácii Mastný hrniec v SND Bratislava (1940)

Július Barč - Ivan – prehľad života a diela

1909 1. mája sa v Krompachoch ako jediné dieťa svojich rodičov narodil Július Barč - Ivan. Jeho otec Július bol učiteľom a správcom školy. Matka Alžbeta bola detskou opatrovatelkou maďarskej národnosti, a podľa jej rodného priezviska Ivanová, si neskôr zvolil svoj literárny pseudonym. Barčovo rodisko je mestečkom so silnými robotníckymi tradíciami, a tie zanechali stopy na jeho osobnom živote a premietli

sa aj do Barčovej tvorby (epickej i dramatickej), ktorá má silný sociálno-humanistický charakter.

1915 - 1926 Barčove školské roky. Z Krompách sa presúval do Spišskej Novej Vsi, Kežmarku, Košíc až napokon do Prešova, kde úspešne zmaturoval na reálnom gymnáziu.

1927 Po maturite odišiel študovať právo do Prahy na Karlovu univerzitu, štúdium však musel prerušiť pre chorobu pľúc. Vrátil sa na Slovensko a v Košiciach začal pracovať ako daňový úradník.

- 1928** Zapísal sa na Evanjelickú bohosloveckú fakultu v Bratislave.
- 1929/1930** Na rozhraní rokov začal literárne prispievať do novín a časopisov (Vesna, Národné noviny, Nový rod, Luk a. i.) sériou fejtónov a malých próz.
- 1933** Ako dvadsaťštyriročný debutoval knižkou próz (sociálne novely a poviedky) Pohádka. Knihu vydal vlastným nákladom v Prešove a už tu sa zrkadlí mnohé z jeho neskoršieho umeleckého programu.
- 1934** Ukončil teologické štúdium v Bratislave a od 1. novembra nastúpil ako kaplán v Užhorode, kde prežil štyri mesiace. 14. novembra umrel jeho otec. Barč v tomto roku debutoval ako dramatik hrou 3000 ľudí, v ktorej čerpal z udalostí v rodných Kropáčoch a svojmu rodisku ju aj venoval. Premiéra bola v SND v Bratislave 19. apríla 1934, réžiu mal J. Borodáč. V tomto roku napísal aj hru *Pevec Boží*.
- 1935** Ako farár sa presunul na východné Slovensko do Pozdišoviec, kde žil s matkou. Hra *3000 ľudí* vyšla knižne. Barč ďalej časopisecky publikoval aj malé prózy.
- 1936** Bol na študijnom pobyte vo Francúzsku, Anglicku a Taliansku. (V tejto súvislosti treba spomenúť, že Barč ovládal viacero svetových jazykov.) V SND mala premiéru jeho nová hra *Človek, ktorého zbili* – premiéra 15. apríla. Režioval ju J. Jamnický v scénografii Ľ. Fullu.
- 1938** SND začalo pod režijným vedením J. Jamnického pripravovať Barčovu novú hru *Diktátor*, výrazne politicky angažovanú s revolučným až anarchistickým vyznením. Po troch týždňoch štúdijného obdobia (v marci) ju cenzúra zakázala uviesť. Autor na to reagoval napísaním článku Smútok za hrou, ktorá sa nehrala – adresované pánu cenzorovi (Slovenské pohľady 1938, č. 5).
- 1939** Ďalší Barčov pobyt v zahraničí, tentokrát v Holandsku. Úspešné uvedenie jeho hry *Na konci cesty*, kde stvárnil tragédiu nezamestnaného človeka. Získal za ňu cenu Slovenského krajského úradu. Premiéra v SND Bratislava 20. mája 1939, réžia F. Hoffmann. Barč sa neustále venoval aj drobnej publicistike najmä pre

Národné noviny a písaniu malých próz, ktoré vychádzali v Slovenských pohľadoch.

1940 Vyšla zierka noviel *Predposledný život* s jednotiacim motívom hľadania stratenej lásky. Napísal svoju jedinú veselohru *Mastný hrniec*, ktorá mala premiéru v SND v Bratislave 9. marca 1940 v réžii F. Hoffmana. Reprízy sa *Mastný hrniec* už nedočkal. Cenzúra predstavenie zakázala a navyše platil aj zákaz vtedajšieho ministra školstva a osvety pre všetkých radových učiteľov a stredoškolských profesorov, ktorí by chceli účinkovať v tejto hre na ochotníckom javisku.

1942 Barč opustil Pozdišovce i službu evanjelického farára. Presťahoval sa do Martina, kde sa stal tajomníkom Slovenskej národnej knižnice až do roku 1946. Ako sám hovoril, chcel byť bližšie kultúrnemu centru a získať priaznivé podmienky pre svoj literárny rast. Knižne vyšli jeho hry *Mastný hrniec* a *Na konci cesty*.

1943 Vzniklo Barčovo vrcholné dielo *Matka*, ktorým dosiahol veľký úspech na javisku (premiéra 29. mája v Slovenskom spevokole v Turčianskom sv. Martine, réžia I. Turzo) i u čitateľov (víťazstvo v čitateľskej ankete Národných novín).

1944 Inscenačné aj knižné uvedenie drámy *Neznámy*, premiéra bola 27. mája v Slovenskom komornom divadle v Turčianskom sv. Martine v réžii A. Bagara a J. Martáka. Barč-Ivan sa aktívne zapojil do Slovenského národného povstania, bol poverený ideovým vedením Národných novín, najskôr v Martine, neskôr po ústupe v Banskej Bystrici. Zaslúžil sa o vydanie prvého povstaleckého čísla. Po potlačení povstania sa ukrýval v horách na Gemeri blízko Klenovca.

1945 Na oslobodenom území dopísal drámu *Dvaja*. Premiéru mala 25. augusta v Slovenskom komornom divadle v Turčianskom sv. Martine v réžii F. Kudláča. Z vďaky Klenovčanom za záchranu života počas vojny jej dej situoval do klenovských vrchov.

1946 Od novembra sa Barč stal štipendistom Matice slovenskej ako spisovateľ z povolania. Zahraničný pobyt vo Švajčiarsku.

1947 Národní divadlo v Prahe uviedlo v Stavovskom divadle jeho hru

NAJVEŠÍ
CHLAPIK
BABIK

VŠETCI
TA CHCEME

NAJVEŠÍ
CHLAPIK
BABIK

BABIK BABIK BAB

Matka (Máti). Napísal drámu *Veža*. Premiéra 20. septembra v Národnom divadle v Košiciach, réžia A. Chmelko.

1948 Matica slovenská vydala jeho psychologický román *Železné ruky*, ktorý vyznel ako autobiograficky štylizované dielo. Vznikla dráma *Koniec*, ktorá nebola počas autorovho života inscenovaná ani publikovaná vcelku.

1950 Vážne ochorel a liečil sa v Prahe, Pezinku a Martine.

1952 Dokončil hru *Poeta Laureatus* a román pre mládež *Husličky z javora*. Tieto diela vyšli až po autorovej smrti.

1953 25. decembra umrel vyčerpaný chorobou v martinskej nemocnici. Pochovaný je na Národnom cintoríne v Martine.

Podľa údajov v knihe *Július Barč - Ivan – Súborné dramatické dielo (Bratislava 2001)* zostavil MG

Niekoľko poznámok k Mastnému hrncu

(...)

Úplným žánrovým vychýlením z celej dovtedajšej Barčovej dramatickej línie bola satirická komédia *Mastný hrniec*, ktorá v režijnom stvárnení Ferdinada Hoffmana zmenila sa až na neviazanú frašku (kritik Jozef Felix hovoril s dešpektom až o superkarikatúre). Tu je v kolektíve mužov a žien až priveľa aktivity okolo nádejného nového ministra, najmä zo strany jeho manželky Mahulieny Babíkovej (azda najaktívnejšej spomedzi Barčových ženských postáv); avšak on sám – ako dramatická postava i životný typ – je vyslovene pasívny, apatický charakter. I keď Barč touto hrou (porovnatelnou so Stodolovými veselohrami *Náš pán minister* a *Čaj u pána senátora*, či s komédiou *Pani ministrová* od srbského dramatika Branislava Nušića inscenovanou v SND roku 1933) kriticky reagoval na po-

litické zmeny v štáte, čo nijako nemožno zazlievať autorovi *Diktátora*, karikoval *Mastným hrncom* slovenskú spoločenskú mentallitu, nie politický režim. Barč sa touto hrou aspoň ako človek, pozorovateľ a posudzovateľ súvekej domácej malomeštiackej spoločnosti, odreaoval.

(...)

(...)

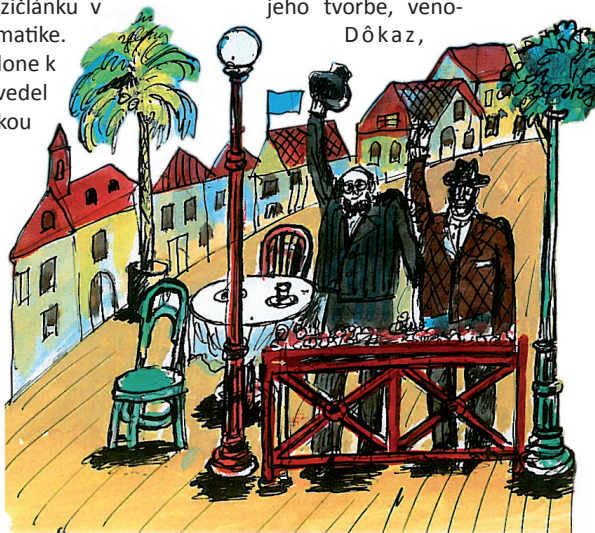
Barčov *Mastný hrniec* jednoznačne poukazuje na vyslovene domáce súvislosti stodolovské. Lebo tematicky aj žánrove patrí do jedného radu so Stodolovými satirickými komédiami *Náš pán minister* (1926) a *Čaj u pána senátora* (1929). Stodola, nadväzujúci na živú ochotnícku tradíciu, dosiahol celoslovenskú popularitu. Tú využije aj Barč, hoci sa nepovažoval – ako otvorene vyhlásil pri *Matke* – za ochotníckeho autora. Možno to urobil vedome, aby použitím stodolovskej veselohernej šablóny podarilo sa mu vystúpiť z tieňa Stodolovej popularity. So stodolovskou líniou súvisí hádam aj fraška *Sérum hlúposti*, akoby vzdialený variant lekárskeho - mastičkárskeho šarlatánstva, skarikovaného v Stodolovej komédii *Keď jubilant plače* (1941). Barč vedel rozosmiať aj sa vysmiať, avšak ľahká, zábavná, nevážna dramatická produkcia nevyhovovala jeho mysliteľským ambíciám, nastoľoval prednostne problémy majúce širšie rozmery, hlbšie európske súvislosti. Nie náhodou sa po *Mastnom hrnci*, akosi osihotenom medzičlánku v jeho tvorbe, venoval už len „vážnej“ problematike.

že i po jednorázovom príklone k stodolovskej línii chcel a vedel kráčať vlastnou, barčovskou cestou.

(...)

Úryvky zo štúdie Július Pašteka: *Rozkrývanie Barčovo dramatického diela*

In: Július Barč - Ivan – *Súborné dramatické dielo* (Bratislava 2001)

Július Barč - Ivan v Košiciach

Veža, réžia: Andrej Chmelko, premiéra: 20. septembra 1947

Mastný hrniec, réžia: Jozef Hodorovský, premiéra: 29. október 1955

Človek, ktorého zbili, réžia: Juraj Svoboda, premiéra: 21. februára 1992

Koniec, réžia: Patrik Lančarič, premiéra: 2. februára 2001

Zdroj: Július Barč - Ivan – Súborné dramatické dielo (Bratislava 2001)

Mastný hrniec na javiskách slovenských profesionálnych divadiel

Slovenské národné divadlo Bratislava réžia: Ferdinand Hoffman
premiéra: 9. marca 1940

Štátne divadlo Košice réžia: Jozef Hodorovský
premiéra: 29. október 1955

Divadlo Jozefa Gregora Tajovského Zvolen réžia: Miroslav Zéda
premiéra: 22. januára 1966

Divadlo Jonáša Záborského Prešov réžia: Eduard Gürtler
premiéra: 6. marca 1992

Slovenské národné divadlo Bratislava réžia: Ľubomír Vajdička
premiéra: 14. júna 1996

Zdroj: Július Barč - Ivan – Súborné dramatické dielo (Bratislava 2001)

Partneri

ozkošické divadlo
občianske združenie

Mediálni partneri

Bulletin Štátneho divadla

Sezóna 2010/2011

Zodpovedný redaktor: Mgr. Peter Himič, PhD.

Zostavil: Mgr. art. Martin Gazdík

Grafický návrh obálky: Štefan Hudák

Foto: Mgr. Ján Štovka

© 2010 Štátne divadlo Košice

email: sdke@sdke.sk

www.sdke.sk

Štátne divadlo Košice – štátna príspevková organizácia
v zriaďovateľskej pôsobnosti Ministerstva kultúry SR

University of Oxford

knížnica Lincoln College, Oxford

Kam to chceš dotiahnuť ty?

Nadácia Tatra banky je tu pre všetkých, ktorí sa chcú stále zlepšovať, vzdelávať a v živote niečo dosiahnuť. Prostredníctvom programov a grantov Nadácie Tatra banky prinášame nové inšpiratívne stretnutia s výnimočnými ľuďmi, podporujeme najlepších študentov a vytvárame atraktívne príležitosti na zvyšovanie kvality vzdelania. Ak chcete na sebe pracovať a rozvíjať sa v tom, v čom ste naozaj dobrí, my vás veľmi radi podporíme.

:ideme za najlepšimi

Detailnejšie informácie nájdete na www.nadaciatatrabanky.sk

